

A mogadishui csata, 1993. október 3–4.

1960 nyarán Brit-Szomáliföld és Olasz-Szomália függetlenné válásával és egyesülésével létrejött a Szomáli Köztársaság. 1969-ben Sziád Barré vezérőrnagy katonai puccsal megdöntötte a kormány hatalmát. Az 1980-as évek végére a Barré-rezsim meggyengült, több lázadás tört ki ellene, míg végül 1991-ben polgárháború vette kezdetét. Az ország kisebb, a szomáliai klánok által uralt részekre szakadt, melyek egymással is hadban álltak.¹

Az ENSZ 1992-ben a beavatkozás mellett döntött, a misszió célja a béke megteremtése és fenntartása, valamint a humanitárius segítség célba juttatása és védelme volt. A misszió sikertelensége miatt a helyét az amerikai vezetésű UNITAF, majd az ennek kibővítésével megalakult UNOSOM II vette át. Ezek egyre nagyobb létszámmal és szabadabb bevetési szabállyal komoly harcérinkezésekbe is bocsátkoztak a milíciákkal, ám a várt sikerek elmaradtak.²

1993. június 5-én Mohamed Farrah Aidid tábornok és pártja, a Szomáli Nemzeti Szövetség (Somali National Alliance, SNA) milicistái egy rajtaütésben több ENSZ-katonát megöltek. Ennek hatására augusztus 22-én az Egyesült Államok felállította a Task Force Ranger-t (TFR), melynek feladata Aidid tábornok elfogása volt. A TFR augusztus 28-án érkezett meg Szomáliába, ahol a következő hetek folyamán több bevetést is végrehajtott. Az egyik ilyen rajtaütés során sikerült elfogni Aidid egyik tanácsadóját. Ez idő alatt a helyzet Mogadishuban, az ország gazdasági és politikai központjában kritikussá fajult és a város az ENSZ-csapatok számára is veszélyessé vált az amerikai rajtaütések ellenére.³

Az ENSZ a UNITAF misszió relatív sikerei után annak kibővítése mellett döntött. A UNOSOM II missziója 1993 nyarára elérte a 16 000 fős harci létszámot, 21 nemzet vett részt benne.⁴ A küldetés parancsnoka a török Cevik Bir vezérőrnagy, helyettese az amerikai

¹ Kiss – Besenyő – Resperger, 41–50.

² Uo. 50.

³ Somalia After Action Report, 9–10.

⁴ A misszió teljes létszáma jóval meghaladta a 16 000 főt, ám több nemzet csak logisztikai vagy vezetési támogatást nyújtott, harcoló egységeket nem küldött.

Thomas M. Montgomery vezérőrnagy volt. Utóbbi egyben a USFORSOM parancsnoki tisztét is ellátta.⁵

Az ENSZ-misszióban résztvevő országok közül több is küldött páncélozott egységeket a térségbe: páncélozott csapatszállítókkal rendelkezett az indiai, a maláj, a pakisztáni és az olasz kontingens is, valamint India T-72-es, míg Pakisztán a NATO-tól kapott M48-as harckocsikat vethetett be.⁶

A UNOSOM II misszió létrejöttével az Egyesült Államok megtehetette, hogy csökkenti a térségben állomásozó katonáinak létszámát. A létszámcsoökkentés mellett az amerikai csapatok visszakérültek az amerikai parancsnoki lánc rendszerébe, épp ezért a USFORSOM a CENTCOM parancsnokának, Joseph P. Hoar tengerészgyalogos tábornoknak az alárendeltségébe tartozott.⁷

Az amerikai csapatok fő célja az volt, hogy támogassák az ENSZ-missziót. Éppen ezért a USFORSOM létszámának jelentős részét – mintegy 2600 főt – a logisztikai alakulatok tették ki. A harci erőt egy 1100 fős, dandár vezetési szintű alakulat alkotta. Ezt az erőt a New York államban állomásozó 10. hegyi hadosztálytól különítették el. Ez az egység alkotta a Gyorsreagálású Erőt (QRF),⁸ mely rendelkezett AH-1 Cobra támadóhelikopterekkel, OH-58 Kiowa felderítő helikopterekkel és MH-60 Blackhawk helikopterekkel, azonban nem rendelkezett páncélozott csapatszállítókkal vagy harckocsikkal.⁹ A USFORSOM parancsnoksága kérte, hogy vezényeljenek hozzájuk páncélosokkal és páncélozott csapatszállítókkal felszerelt alakulatokat, ám ezt a kérést Les Aspin hadügyminiszter elutasította.¹⁰

A TFR létrehozását és Szomáliába vezénylését 1993. augusztus 22-én jelentették be. Az új különítmény parancsnoka William F. Garrison vezérőrnagy lett, a csoport közvetlenül a CENTCOM alá volt rendelve, így Garrison vezérőrnagy nem tartozott semmilyen kötelezettséggel a USFORSOM parancsnoka felé. Az egység azt a

⁵ The United States Army in Somalia, 15–16.

⁶ Chun, 21. & 61.

⁷ Allard, 28.

⁸ The United States Army in Somalia, 15–16.

⁹ Chun, 21.

¹⁰ Baumann – Yates – Washington, 116.

feladatot kapta, hogy rajtatűtések végrehajtása során fogja el Aididot és fő tanácsadóit.¹¹

A köteléket az Egyesült Államok hadseregének több alakulatából válogatták össze, a hadsereg elitje alkotta. Mozgósították a Delta Force Charlie századát, a 75. Ranger Ezred 3. zászlóaljának Bravo századát, valamint a 160th SOAR 1. zászlóalját.¹²

Emellett a DEVGRU kiküldött négy mesterlövészt különleges hírszerzési feladattal, akik csatlakoztak a túszerzésre induló konvojhoz a mogadishui akció során.¹³

A TFR nem rendelkezett páncélozott csapatszállítókkal, ahogy harckocsikkal sem. Az egység leginkább gyors rajtatűtések végrehajtásához szükséges járművekkel rendelkezett: MH-60 Blackhawk és az MH-6 Little Bird típusú helikopterekkel, valamint teherautók és HMMWV könnyűpáncélatú terepjárók álltak rendelkezésre.¹⁴

Az, hogy a TFR nem tagozódott be a már a hadszíntéren tartózkodó csapatok rendjébe, a művelet jellegéből adódott. A TFR-t stratégiai szintű erőként kívánták alkalmazni, és mint ilyen, a CENTCOM alárendeltségébe kellett kerülnie, azonban ennek következtében nem épült ki szoros taktikai együttműködés Montgomery vezérőrnagy és Garrison vezérőrnagy csapatai közt.¹⁵

A Szomáliában tartózkodó amerikai és ENSZ-csapatokkal szemben állt az SNA milíciája¹⁶, ez volt Aidid fő fegyveres szerve. A milíciákat kézi lőfegyverekkel felszerelt férfiak, nők és gyerekek alkották, létszámukat az ENSZ hírszerzése 1000 főre tette, ám valószínűleg 12 000-en is lehettek. Mogadishu körzetekre osztották, minden körzet rendelkezett saját parancsnokkal – a körzetparancsnokok rádión tartották a kapcsolatot egymással és Aididdal.¹⁷

A milícia főként a Barré-rezsim hadseregének fegyverzetéből szerelte fel magát; ez tartalmazott Kalasnyikov és M16 típusú gépkarabélyokat, különböző géppuskákat, páncéltörő fegyverzetet, valamint különböző rakétahajtású gránátvetőket – főként RPG-7-es

¹¹ Somalia After Action Report, 10.

¹² Chun, 16–18.

¹³ Bővebben ld. Wasdin – Templin, 202–260.

¹⁴ Chun, 20–21.

¹⁵ Allard, 51–52.

¹⁶ A következőkben „szomáli milícia”-ként jelölt szervezetek, egységek az SNA milíciáját takarják.

¹⁷ Chun, 23.

típust – és kisszámú légvédelmi rakétát. Emellett a különböző klánok és milíciák rátették a kezüket a hadsereg nehézfegyverzetére is, ám az nem sokáig volt működőképes a rendszer összeomlása és az alkatrész-utánpótlás elapadása után. Az SNA katonai vezetői felkészültek, kínai és vietnami szerzők könyveit tanulmányozták a nem konvencionális, gerilla-hadviselésről, illetve érkeztek tapasztalt, Afganisztánban, a szovjetek elleni harcban edződött, feltehetőleg az al-Kaidával kapcsolatban álló mudzsahedín harcosok is.¹⁸

Az SNA emellett megfigyelés alatt tartotta az ENSZ és az amerikai csapatok bázisát, ezáltal tudta, ha bevetésre indultak. Természetesen pontos célinformációkkal nem rendelkezett, de a repülési irányokból vagy a szárazföldi járművek útjából következtethetett rá, és így előre felkészülhettek az egyes körzetek a várható támadásra.¹⁹

A milicisták jelentős része *kat*-függő volt, ezek az emberek délutánra már a szer hatása alatt álltak, a hatás pedig késő estig kitarzott.²⁰ Ettől a milícia tagjai izgalmi, eufórikus állapotba kerültek, és éhséget se éreztek, így pedig kitartóbban tudtak harcolni a délutáni, esti órák során.

Ezek alapján kijelenthető, hogy a szomáli milícia parancsnokai felkészülten várták az ENSZ- és az amerikai csapatok rajtütéseit. Az általánosan elfogadott tévhitell ellentétben a milicisták nem „szedettvetett csűrhe” módjára mozogtak, hanem pontosan megkoreografált rendszer szerint működtek. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy harcértékük megközelítené a rendes reguláris hadseregek alakulatait, mivel az átlag milicista képességei elmaradtak a képzett katonáktól, azonban olyan speciális körülmények között, mint a városi harc, igen veszélyes ellenfélle váltak.

1993. október 3-án Garrison vezérőrnagy jelentést kapott egy szomáli ügyöntől, hogy Aidid két szárnysegédje, Omár Szalad Elmi és Mohamed Hasszán Avale összejövetelt szervez. A célépület az Olympic Hoteltől nem messze, a „*fekete tenger*”²¹ névvel illetett terület szívében volt. A célterület mindössze pár tömb távolságra

¹⁸ Chun, 23.

¹⁹ Uo. 23–24.

²⁰ Wasdin – Templin, 264.

²¹ Angolul: *Black Sea*; a katonák egymás közt nevezték így az Aideed milíciái által uralt területet. A csata félhivatalos megnevezése az amerikai katonák közt és a katonai iratokban is gyakran a „fekete tengeri csata”.

feküdt Aidíd fő fegyverelosztó és fegyverkereskedelmi helyszínétől, a Bakara piactól. Az épületet videó- és fotómegfigyelés alá vonták.²²

A terv a gyorsaságra épített. A rangerek 3. zászlóaljának B százada 4 MH-60 helikopterrel érkezik a műveleti területre – ezeket az alegységeket a Chalk megnevezéssel és 1–4-ig tartó számmal jelölték – és a célépület körül védőzónát alakít ki, miközben a Delta MH-6 Little Bird helikopterrel érkezik a helyszínre és elfogja a célszemélyeket. A foglyokat a 3. Ranger zászlóalj maradékából²³ felállított konvoj teherautóira terelik, majd a Delta és a B század katonáit felvéve visszatérnek a kiindulási bázisra. Az akciót a rakétablokkal és géppuskákkal felszerelt Little Bird és a géppuskákkal ellátott Blackhawk helikopterek fedezik. Az akció tervezett időtartama 35–40 perc volt.²⁴

A rangerek Bravo századának parancsnoka Michael D. Steele százados volt, a konvoj parancsnoka Danny McKnight alezredes, a 3. zászlóalj parancsnoka. Az akcióban részt vevő Blackhawk helikopterek a „Super”, a Little Bird helikopterek a „Star” hívójelet használták.²⁵

15.32-kor Garrison vezérőrnagy kiadta a parancsot az akció megkezdésére. A bevetésre induló katonák nem vittek magukkal éjjellátókat és extra ellátmányt, mivel úgy gondolták, még sötétedés előtt visszatérnek a bázisra – nem számítottak elhúzódó harcra.²⁶

15.40-kor a Delta megkezdte a célépület biztosítását és a célszemélyek letartóztatását; ezzel egy időben a rangerek is földet értek és biztosították a célpontot. A gyorsköteles ereszkedés közben egy újonc közlegény kizuhant a helikopterből, sürgős orvosi ellátásra szorult. Eközben a milícia kezdte heves tűz alá venni a biztosító rangereket.²⁷

A sérült katona evakuációjára McKnight alezredes elkülönített egy 3 HMMWV-ből álló különítményt. Nem sokkal az evakuáció megkezdése után elkezdték a foglyokat a teherautókra terelni.²⁸ Ekkor már jó 10 perccel túllépték az akcióra szánt időt.

²² Sangvic, 14.

²³ Egy részük hátramaradt a bázison, annak védelmére.

²⁴ Chun, 38–39.

²⁵ Uo. 39.

²⁶ Bowden, 14–15.

²⁷ Sangvic, 14–15.

²⁸ Uo. 15.

Az akció teljesen akkor változott meg, amikor 16.20-kor a Super 61 hívójelű Blackhawk helikopter egy RPG-találat következtében lezuhant 300 yard távolságra a célépülettől.²⁹

A Super 61 lezuhanása után egészen új helyzet állt elő. A TFR törzsének döntése alapján elsődleges feladattá vált a sérültek és halottak kimentése a lezuhant helikopterből.

Garrison vezérőrnagy azonnal a helyszínre vezényelte a levegőben tartózkodó CSAR helikoptert (Super 68) és értesítette a QRF-et. Ők azonnal megkezdték a mentőakció szervezését, ám ez időbe telt számukra, mivel több mérföldet kellett megtenniük a lezuhant helikopterig – közben mindvégig ellenséges területen és ellenséges tűzben haladva.³⁰

Eközben a földi csapat Steele százados vezetésével megkezdte az előrenyomulást a terület biztosítására. A legközelebbi alegység a Chalk 2 volt, ők indultak elsőnek, majd őket követte a Chalk 1 és 3. Utoljára a Chalk 4 kezdte meg a lezuhant helikopter megközelítését, amikor konvoj a foglyokkal elindult.³¹

A Star 41 hívójelű Little Bird helikopter még a CSAR alegység érkezése előtt landolt a lezuhant Super 61 mellett. A másodpilóta segített a két sebesült Delta-mesterlövésznek – akik túléltek az ütközést és sérüléseik ellenére harcba bocsátkoztak a milicistákkal – a helikopterre jutni, miközben a pilóta személyi lőfegyverével fedezte őket. Amikor a CSAR osztag és a Chalk 2 megérkezett, elhagyták a harci zónát a két sebesülttel.³²

A CSAR osztag 16.28-kor érkezett meg, nagyjából egyszerre a Chalk 2-vel. Erős ellenséges tűzben találták magukat, Super 68-at is RPG-találat érte, de a helikopter irányítható maradt és biztonságban földre juttatta a mentőosztagot, majd elhagyta a helyszínt.³³

McKnight alezredes konvoja folyamatos ellenséges tűzben haladt a városban, ám a barikádok, valamint az állandó lőfegyver- és RPG-tűz miatt eltévedt. Az akció koordinálására a levegőben lévő helikopter nem tudta pontosan nyomon követni a konvoj pozícióját, így ő se

²⁹ Sangvic, 15.

³⁰ Chun, 49.

³¹ Eversmann – Schilling: Through My Eyes.

³² Chun, 49–50.

³³ Rysewyk, 10.

tudott segíteni a pontos irányok meghatározásában.³⁴ Miután újra az Olympic Hotelnél kötöttek ki, Garrison vezérőrnagy a kivonásuk mellett döntött.³⁵

A Super 61 elvesztése után a Super 64 vette át a helyét, és fedezte a földi csapatok előnyomulását a lezuhanási zóna irányába. 16.40-kor egy RPG találta el a Super 64 farokrotorját. A pilóta megpróbálta a helikoptert visszavinni a bázisra, ám a rotor levált, a helikopter pedig egy lakóövezetre zuhant. A légénység megsérült, ám minden tagja túlélte a zuhanást. A Super 62-n tartózkodó két Delta-mesterlövész önként jelentkezett,³⁶ hogy biztosítja a helyszínt az agresszív helyiekkel és a milíciával szemben, míg a mentőosztag megérkezik. A kísérletüket kezdetben a Super 62 fedélzeti géppuskái fedezték, ám a helikoptert hamar kivonták a fokozódó RPG-tűz miatt. Az ütközet során a két Delta-lövész, valamint a légénység három tagja életét veszítette, a helikopter pilótája, Michael Durant főtorzszáslós, Aidid fogságába esett.³⁷

Garrison megpróbált a bázison rendelkezésére álló erőkből mentőosztagot szervezni a Super 64 sérültjeinek kimentésére, ez a csoport azonban nem tudott közel jutni a helikopterhez. Időközben a QRF is jelentette, hogy a készenléti C század bevethető; ők is megpróbálták elérni a lezuhanat Super 64-et, ám komoly ellenállásba ütköztek, úgy döntöttek, visszavonulnak a TFR bázisára.³⁸

Az első helikopter roncsához először a Chalk 2 érkezett meg. Megpróbálták a sebesülteket az egyik közeli épületbe szállítani, ám az erős tűz miatt erre nem volt lehetőség, meg kellett várni a sötéte-

³⁴ Wasdin – Templin, 268–276.

³⁵ Chun, 52.

³⁶ Korábban Garrison vezérőrnagy úgy döntött, hogy először a Super 61-el kell foglalkozni, csak utána lehet a Super 64-el. Ennek oka, hogy utóbbi messzebb volt a célzónától és a konvoj indulási pontjától, valamint útvonalától. A két mesterlövész – Gary Gordon főtorzszármester és Randy Shughart őrmester – ennek tudatában bocsátkozott harcba az ellenséggel, így önkéntességük még inkább figyelemre méltó és bátor tett volt – később mindketten posztumusz Medal of Honor (Becsület Érdemrend) kitüntetést kaptak – ez az Egyesült Államok legmagasabb katonai kitüntetése.

³⁷ Chun, 53–58.

³⁸ Uo. 52–59.

dést. Eközben folyamatos löfegyver- és RPG-tűznek, valamint a feléjük dobott gránátok robbanásainak voltak kitéve a nyílt területen.³⁹

A Delta és a másik három Chalk alegység erős ellenséges tűzben lassan haladt a lelőtt helikopter felé; amely csapatok eljutottak a roncsig, azokat is beszorította az erős, ellenséges tűz a környező épületekbe, a katonák jelentős része pedig megsebesült.⁴⁰

Mivel a TFR és a QRF mentőakciói meghiúsultak, Garrison vezérőrnagy és stábja az ENSZ-erők bevonása mellett döntött, és segítséget kértek Montgomery vezérőrnagytól, aki a UNOSOM II erők helyettes parancsnokaként közelebbi kapcsolatban állt annak csapataival. Az ENSZ erői közül a legtöbb harci alakulat rendelkezett páncélozott járművekkel, azonban csak a malajziai és pakisztáni alakulatok álltak készen egy esetleges bevetésre. Mivel idő szűkében voltak, úgy döntöttek, hogy csak ezeket az ENSZ-csapatokat vetik be, kiegészítve a QRF erőivel és a még harcképes, a bázison lévő TFR-egységekkel.⁴¹

Sötétedés után az első roncsnál lévő rangerek a környező épületekbe húzódtak, azonban ehhez először meg kellett tisztítani azokat. Miután ez megtörtént, a sebesülteket is bevihették az épületbe. A helikopterroncsnál is maradt egy kisebb biztosító csapat, mivel megpróbálták kiszabadítani a pilóta beszorult holttestét – ehhez át kellett fűrészelni az üzemanyagtartályt.⁴²

Miközben a mentőakciót tervezték, a Little Bird helikopterek folyamatosan tűzcsapásokat mértek a szomáli milíciára a lezuhant helikopter környékén, ezzel támogatva a rangereket. A támadásokat a pilóták egész éjjel folytatták.⁴³

Időközben a rangerek szembesültek azzal a problémával, hogy fogytán az ellátmányuk. Az ütközet hevessége miatt lőszerkészletük nagy részét felhasználták, s mivel rövid rajtaütésre készültek, nem vittek magukkal elegendő vizet és élelmet sem, a sebesültek nagy száma miatt pedig egészségügyi készleteik is hamar kimerültek. Az éjszaka folyamán ezt egy, a Little Birdök fedezete alatt berepülő

³⁹ Di Tomasso, 10–13.

⁴⁰ Perino, 9–13.

⁴¹ Chun, 60–61.

⁴² Di Tomasso, 13–14.

⁴³ Uo. 14.

Blackhawk helikopterről ledobott ellátmánnyal igyekeztek pótolni.⁴⁴ A fedező tűz ellenére a helikopter erős kézifegyver-tűzbe került és egy RPG-vel is eltalálták. A gép az akció során már nem hajthatott végre több bevetést.⁴⁵

A TFR tervezői időközben elkészültek az új mentési tervvel. A QRF 14. gyalogezerde 2. zászlóaljának (2-14) A és C századát már korábban összevonták a TFR bázisául szolgáló reptéren. Az A század, megerősítve a TFR reptéren toborzott önkénteseivel, képezte a fő csapásmérő erőt, a C század feladata volt, hogy a Super 64 lezuhanásának helyszínére érve megállapítsa, mi történhetett ott. A 2-14 B század, amely csak később tudott elindulni, képezte a mentőexpedíció tartalékát.⁴⁶

A terv szerint ezek az erők New Portnál⁴⁷ egyesülnek a malajziai és pakisztáni erőkkel, a konvoj innen az Olympic Hotelhez hajt, ahol a C század leválik és biztosítja a Super 64 lezuhanási zónáját, kimentti az esetleg még életben levőket, majd megsemmisíti a roncsot. A konvoj maradéka a Super 61-hez hajt, biztosítja a területet, berakodja a sebesülteket és a rangereket, majd a két csoport újra egyesülve visszatér New Porthoz. Az oszlopot a National Streetig a pakisztáni tankok vezetik, onnan a maláj páncélozott csapatszállítókkal az élen haladnak tovább. Az akció légi támogatásáról a TFR Little Bird, valamint a QRF OH-58 Kiowa és AH-1 Cobra helikopterei gondoskodnak.⁴⁸

A mentőkonvoj 70 járművet számlált, köztük malajziai Condor és pakisztáni M113 páncélozott csapatszállítókkal, pakisztáni M48 harckocsikkal, továbbá a QRF és a TFR HMMWV terepjáróival.

Az akció megindítását sürgette, hogy 21 órakor a jelentések szerint a helikopterroncs körüli rangerek közül 13-an megsebesültek és 3-an elestek.⁴⁹ A bevetésben részt vevő rangerek parancsnoka, Steele százados is jelentette, hogy nem tud tovább haladni és közvetlen kapcsolatot teremteni a roncs körüli többi Chalk alegységgel, és sürgette a mentőakció megindítását. Ennek az volt az oka, hogy a sérültekkel éjjellátó készülék hiányában kockázatos lett volna tovább

⁴⁴ Di Tomasso, 14.

⁴⁵ Somalia After Action Report, 12.

⁴⁶ Chun, 61–64.

⁴⁷ Az „Új Kikötő” Mogadishu part menti régiójának egyik főbb pontja.

⁴⁸ Chun, 64–65.

⁴⁹ Bahmanyar, 155.

haladni, és Steele százados nem akarta megkockáztatni, hogy csapatát – melyben Delta-katonák is voltak – a nyílt utcán kényszerítsék tűzharcra és lemészárolják.⁵⁰

23.23-kor a mentőakciót végrehajtó konvoj elhagyta a New Portot. A mentőakció parancsnoka a QRF 2-14 zászlóalj parancsnoka, William David alezredes közvetlenül a pakisztáni tankok mögött haladt egy HMMWV-ban.⁵¹

A mentőakció során is szinte azonnal komplikáció lépett fel, amikor a konvoj elhagyta az utolsó pakisztáni ellenőrzőpontot, és a National Streeten nyugati irányba kezdett haladni. A pakisztáni M48 harckocsik előre engedték a maláj Condorokat, azonban a járművek erős ellenséges tűzbe kerültek. Az élen haladó két maláj páncélozott csapat szállító lefordult az útról és továbbhajtott, míg a konvoj többi egysége, az élen David alezredessel folytatta útját. A két Condorban utazott az A század 2. szakasza is. A járműveket végül megállásra kényszerítették, amikor RPG-találat érte őket – az első járműben a gránát megölte a sofőrt, míg a másik esetben a Condor motorteret találta el. Mivel a konvoj messze járt, a leszakadt szakasz azt a parancsot kapta, hogy alakítson ki védelmi állást, és várjon a felmentő erők érkezésére.⁵²

A konvoj többi része megpróbált tovább haladni – ismét a pakisztáni tankokkal az élen – azonban az RPG-k és kézifegyverek tüzeiben a pakisztáni járművezetők megállították járműveiket és csak a 2-14 zászlóaljnak és a zászlóalj A százada parancsnokának hosszús unszólása után voltak hajlandók tovább menni.⁵³

A konvoj a Hawladig úton megállásra kényszerült egy út zár miatt, ezt az A század katonái szétszedték – erre azért volt szükség, mert a maláj páncélozott csapat szállítók és a pakisztáni tankok vezetői attól féltek, hogy az út zár aknákat vagy improvizált robbanószerkezeteket rejt. Még mielőtt az út zárat teljesen megtisztították volna, Meyerowich százados, az A század parancsnoka úgy döntött, hogy százada maradékával gyalog teszi meg a hátra lévő pár száz métert a

⁵⁰ Chun, 68.

⁵¹ Uo. 65.

⁵² Uo. 69.

⁵³ Baumann – Yares – Washington, 152.

Super 61 roncsáig. Szerencsájukra a konvoj gyorsan tovább tudott haladni, ugyanis az Olympic Hotelnél keresztútba kerültek.⁵⁴

01.55-kor a mentőakciót végrehajtó csapatok elérték Steele százados csapatát, majd tovább haladtak a roncsához. A roncsnál védelmi zónát alakítottak ki a járművekből és a QRF helyszínen lévő katonáiból. A védőgyűrű⁵⁵ belsejébe húzódtak a TFR katonái, a súlyos sérülteket hordágyakra, majd a páncélozott csapatszállítókba rakodták, míg akik nem sérültek meg, vagy csak kisebb sérülést szenvedtek, feltölthették készleteiket.⁵⁶ A városban a közvilágítás hiánya miatt teljes volt a sötétség, ezért a mentőakciót végrehajtó katonák világítórakétákat lőttek fel, hogy jobban tájékozódhassanak. Ennek következménye azonban az lett, hogy a támogatásukra berepülő támadóhelikopterek pilótáit rövid időre elvakították ezek a rakéták, mivel ők éjjellátót viseltek.⁵⁷

Időközben a konvojról levált C század 02.10-kor elérte a Super 64 roncsát, azonban pár ruhafoszlánnyon, töltényhüvelyen és vértócsákon kívül nem talált semmit, ami a Delta-lövészek vagy a legénység hollétére, állapotára utalhatott volna. A roncsot megsemmisítették.⁵⁸

03.00-kor a leszakadt 2. szakaszt a C század parancsnoka arra utasította, hogy próbáljon meg eljutni a lezuhant helikopterhez. A szakasz ezt folyamatos ellenséges tűzben meg is tette, közben a Little Bird és Cobra helikopterek fedezték őket. Miután a szakasz egyesült a C századdal, visszatért a kiindulási bázisra.⁵⁹

05.37-re sikerült kiszabadítani a Super 61 pilótájának holtestét, és a csoport elindulhatott a pakisztáni erők bázisra – a változtatást azért eszközölték, mert a milícia elkezdte lezárni az útvonalat New Port felé. Mivel több mint 40 sebesült feküdt hordágyon a páncélozott csapatszállítók belsejében, így nem jutott mindenkinek hely a járművekben. Az út jelentős részét a bázisig az egyik Chalk csapat

⁵⁴ Baumann – Yates – Washington, 153.

⁵⁵ A védőgyűrű ez esetben nem kör alakú védelmi állást jelent, mivel ez városi környezetben nem, vagy csak nehezen valósítható meg. A védőgyűrű kialakításához felhasználták a rangerek által már korábban „megszerzett” épületeket, valamint a lelőtt Blackhawk helikopter roncsát is – ami így a gyűrű szélére került.

⁵⁶ Chun, 70.

⁵⁷ Baumann – Yates – Washington, 153.

⁵⁸ Uo. 154–155.

⁵⁹ Chun, 69–70.

tagjai és a 2-14 A század több katonája gyalog tette meg, fedezékül használva a járműveket. Végül ezek az alegységek is bekéredzkedtek egy pakisztáni M113-asba és pár HMMWV-ba, és a túlsúfolt járművekben tették meg a hátra levő, nagyjából 10 percnyi utat.⁶⁰

A 14 órás akció során 18 amerikai és egy maláj katona esett el, 84 amerikai és 7 maláj katona pedig megsebesült. A szomáli veszteségek 300 és 500 fő közti halottra, valamint 700 és 1000 fő közti sebesültre tehetők.

⁶⁰ Chun, 71.

A forrásokról

Az itt közreadott források a US Army Maneuver Center of Excellence Donovan Research Library digitális archívumából valók. A központ a gyalogsági tisztek továbbképzéséért felel, emellett azonban igyekszik azokat a tapasztalatokat begyűjteni, amelyek segítségével a tisztek valós harci kiképzését javíthatják, illetve amelyek betekintést engednek valós harci helyzetekbe. Ennek köszönhetően a továbbképzésben résztvevőket ösztönzik arra, írják meg élményeiket, harci tapasztalataikat és tanácsaikat esszé formájában. Ezen dolgozatokat a központ munkatársai folyamatosan digitalizálják, és amennyiben a parancsnokság úgy ítéli meg, fokozatosan publikálják online. A kiadvány elkészítéséhez a mogadishui csatához kapcsolódó, az oldalon elérhető négy dokumentumot, illetve egy, az egyik dokumentumhoz mellékelt jelentést választottam.

Ezen esszék érdekessége, hogy nincs kötelezően meghatározott, egységes formai követelmény velük szemben, s ennek köszönhetően mind szerkesztésben, mint nyelvezetben igen változatosak. Ami közös bennük, hogy általában egy történeti bevezetővel kezdődnek, majd a beszámoló középse része a tényleges akciót írja le, amiben a szerző részt vett, végül egy rövid befejező résszel zárulnak. Emellett egyes szerzők használnak különböző forrásokat, például újságcikkeket, könyveket vagy jelentéseket, esetleg más, a program keretében elkészült monográfiát.

Ennek következtében ezen dokumentumok a memoárok egy speciális fajtáját képezik, és hasonlóan is kell eljárni használatuk során. Nem mentesek a szerzők preconcepcióitól és adott esetben hajlamosak a történeteket is az utólagosan szerzett ismeretek kontextusába helyezni vagy azok fényében értékelni. Ugyanígy elmondható, hogy csak egy szemlélő nézőpontját és élményeit adják át.

A fordítás során elsődleges szempont volt, hogy valamilyen módon átadásra kerüljön az a speciális nyelvezet, amelyet az Egyesült Államok fegyveres erőinél használnak, épp ezért a rövidítések minden esetben az angol rövidítést követik. Ugyanezen ok miatt rövidített alakban szerepelnek a rangok is, ha szerző ilyen formában használta. Emellett az időpontmegjelölések is a szerző által használt megoldást követik, így előfordul, hogy az „óra” kifejezés rövidítésre

kerül vagy teljesen elmarad. A megértést segítő a források előtt rövidítésjegyzéket adok közre.

Emellett figyelembe vettem a magyar katonai szaknyelvet, ehhez a *Katonai terminológiai értelmező szótár*at használtam. Ahol szükséges volt terminológiai ok miatt a használt katonai (szak)kifejezés megváltoztatása, azt lábjegyzetben jelzem, a magyarázatával együtt.

A fordítás során a „crash site” kifejezést folyamatosan „roncs”-ként fordítom. Ennek oka, hogy a kifejezés pontos fordítása „lezuhanás helyszíne”, „roncsmező” vagy „roncs körzete” lenne, azonban sok esetben az ezek közti átmenetekként használják a szerzők, illetve időnként magára a tényleges helikopterroncsra is használják.

A mellékelt térképeket mindkét esetben közlöm, azonban más függelékeket vagy a szerző által felsorolt, általa olvasott újságcikkek felsorolását nem tartom indokoltnak. A mértékegységeket és a pontos időt jelző formátumot változatlan formában hagytam.

Ahol a szerző súlyosan téved vagy a szöveg bármilyen más okból magyarázatra szorul, ott jegyzetekkel láttam el. Az elírásokat, apróbb tévedéseket az elfogadott módon jelzem.

A dokumentumokat megjelenésük szerint, időrendben adom közre.

Az elsőként közreadott dokumentum kivételt képez, mivel nem egy bevetésen részt vett katona memoárja, hanem a 10. hegyi hadosztály QRF-jének akció utáni jelentése. Ennek megfelelően a szerző nem ismert, csak a jelentést hitelesítő Lawrence Casper alezredes neve szerepel rajta.

Ezt a dokumentumot Lee A. Rysewyk százados a saját munkájához csatolta forrásként, azonban fontosnak tartom külön közölni. Ez a dokumentum egészen más nyelvezettel és stílussal íródott, mint az itt közreadott másik négy, illetve ezt a dokumentumot a 10. hegyi hadosztály és nem a Ranger Harci Kötelékben szolgáló katonák jegyzik. Egykorú forrásról van szó, nem pedig utólag keletkezett anyagról.

A jelentés, bár egyszerű fogalmazással és nyelvezettel íródott, nem könnyű olvasmány, mivel rengeteg rövidítést és katonai kifejezést tartalmaz. Ebben a dokumentumban nincs elemzés, értékelés, vagy bármilyen más formában egyéni véleménynyilvánítás a szerzője részéről, pusztán tényszerű tárgyleírásra szorítkozik, s az eseményeket a pontos időpontjukkal megadva közli.

A második dokumentum szerzője a már említett Lee A. Rysewyk százados, aki a Ranger Harci Kötelék parancsnokságán szolgált adminisztratív pozícióban. Ennek következtében kilóg a másik há-

rom szerző közül abban a tekintetben, hogy nem vett részt harci bevetésen 1993. október 3–4-én.

Ennek ellenére ő fogalmazza meg a legharsányabb véleményt és ő üti meg a legkritikusabb hangnemet. Esetében fennáll a már említett veszély, hogy sokkal inkább utólagos értékelést végez, mint saját élményeinek leírását.

A fentieket támasztja alá, hogy ez a dokumentum rendelkezik a legbővebb forráslistával, illetve egyedül ez rendelkezik kiterjedt függelékekkel. Ennek közlésétől utólagos döntés alapján elálltam, mivel – a térképet és a már fentebb említett jelentést leszámítva – nem rendelkezik hasznos forrással. Rysewyk százados írása a leginkább szerkesztett, a szöveget hat, számozott fejezetre tagolja és több helyen is nagyobb térköz használatával választja el a logikailag szükséges pontokon.

Az utolsó előtti fejezet a korábban hangoztatott, sokszor valószínűleg utólagosan, a saját elmélkedése vagy a sajtó hatására módosult véleményét igyekszik megerősíteni. Gyakran nem feltétlen mentes a politikai felhangoktól és az aktuális adminisztráció kritikájától. A „tanulságok” több meglátása is érdekes, bár korábban ezek egy részére még csak utalás sem található a szövegben.

A harmadik közreadott dokumentum szerzője, Thomas Di Tomasso százados az akció idején a 75. ranger ezred akcióban résztvevő alegységéből az egyik szakasz parancsnoki posztját töltötte be. Az ő visszaemlékezése sokkal kevesebb értékelést és észrevételt tartalmaz, inkább az akcióban általa és szakasza által betöltött szereppel foglalkozik.

Az írása világos, könnyen értelmezhető és jól követhető. Az összefoglaló résznél szintén felhívja a figyelmet, hogy ez csak az ő egyéni nézőpontja, és mások, máshonnan, másként láthatták. Rysewykhez hasonlóan ő is egy „tanulságok” résszel zárja az esszét.

Di Tomasso is használt újságcikkeket a munkájához, azonban főként a személyes naplójára támaszkodva rekonstruálta az eseményeket, és nem is igyekszik azokat nagyobb kontextusba helyezni.

A negyedik dokumentum szerzője James O. Lechner százados, aki tűztámogató tisztként szolgált a bevetések során, s feladata a repülőegységekkel való kommunikáció volt. Rysewykhez hasonlóan ő is hosszabb bevezetővel kezd, melyben Szomália földrajzi helyzetét és történelmét ismerteti röviden. Ez sok hibát tartalmaz, például a

Szahara közelségére utal, ami azonban Szomáliától jóval messzebb véget ér, a mai Szudán északi területeinél húzódik a határa.

Lechner írásában előfordulnak személyes anekdoták és megjegyzések, amik színesítik a történetét.

Saját harci tapasztalatainál mindig saját nézőpontját hangsúlyozza. Az október 3–4-i bevetés során is több megjegyzéséből kitűnik, hogy tűztámogató tisztként sokkal inkább igyekezett a csatateret felülről szemlélni, mint a földről, koordinálva az előretolt figyelőktől beérkező kéréseket és információkat, valamint azokat eljuttatni a tűzcsapásokat végrehajtó helikopterekhez. A bevetés során súlyosan megsebesült, feltehetőleg attól a ponttól az evakuációjáig csak utólagos elbeszélések és esetleges „flashback”-szerű emlékfoszlányok alapján rekonstruálja a történetet.

A dokumentum végén itt nem szerepel sem a tanulságokat, sem az esetleg utólag használt forrásokat taglaló rész, illetve térképet sem mellékel az anyaghoz.

Az ötödik s egyben utolsó dokumentum szerzője Larry D. Perino százados memoárja. Ennek érdekessége, hogy a szerző csak fejléccel látta el, hiányzik a címdala, így nem meghatározható, hogy mikor készült. Azonban feltételezhetőleg 1994 végén vagy 1995 elején, mivel a szerző a felhasznált anyagoknál James Lechnerrel és Thomas Di Tomassóval készült saját beszélgetéseket, interjúkat jelöl meg, melyeket 1994 augusztusában készített.

Perino százados volt az első szakasz parancsnoka a kivezényelt ranger alegységből. Az ő írása – hasonlóan Di Tomassóéhoz – sokkal inkább a saját élményein és meglátásain, a csata általa tapasztalt alakulásán alapul, mint nagyobb összefüggések keresésén. A fogalmazás és a stílus is hasonló Di Tomassóéhoz.

A dokumentumot ő is tagolja, azonban nem olyan „profí” módon, mint Rysewyk. A „tanulságok” rész nála is hiányzik, a záró, analízis „fejezet” pedig inkább a rangerek kitartását, bátorságát taglalja, mint az akciót elemzi. Perino írása üti meg talán a legszemélyesebb hangvételt, gyakran fogalmaz úgy, hogy az „én katonáim” vagy az „én chalk-om”.

Emellett a kiadvány tartalmaz egy szómagyarázatot, melyben a katonai alakulatok, fegyverek és egyes szakkifejezések kerülnek magyarázatra, illetve egy rövidítésjegyzéket. A szómagyarázat az előforduló kifejezéseket, illetve a katonai alakulatok, fegyverek és eszközök leírását tartalmazza. A rövidítésjegyzék a dokumentumban előforduló

minden rövidítést tartalmaz, először magyarul, majd zárójelben – amennyiben szükséges – a rövidítés eredeti, angol megfelelőjét is.

Szómagyarázat

160th SOAR – 160. Különleges Műveleti Repülő Ezred. Különleges műveleti helikopter-egység.

AC-130 – Amerikai csatarepülő, a C-130 teherszállítóból kialakítva. Több fajta szenzorral (például infravörös kamerákkal) és altípustól függően változatos nehézfegyverzettel van szerelve, mely általában tartalmaz egy 105 mm-es tarackot és több gépágyút.

AH-1 Cobra – Amerikai gyártású támadóhelikopter, 1967 óta szolgálnak különböző típusai a világ számos országában. Fő fegyverzetét egy 20 milliméteres gépágyú és Hydra 70 típusú szerelt nem irányított rakétablokkok, valamint TOW típusú irányított rakéta-fegyverzet alkotja.

AH-6/MH-6 Little Bird – Amerikai gyártású, kisméretű, többcélú helikopter. 1980-ban állt szolgálatba. Rajtaütések végrehajtására és földi csapatok közelségi támogatására használják. Szomáliában két féle fegyverzet-konfigurációval használták: két 7,62 milliméteres géppuskával vagy két 7 indítócsövű Hydra 70 nem irányított rakétával szerelt rakétablokkal.

Army Ranger's – Köznapi nevükön rangerek, az USA hadseregének különlegesen képzett elit könnyű gyalogos katonái. Az Egyesült Államok szinte azonnal bevethető katonai erejét alkotják.

Bevetési szabályzat – Angol kifejezéssel: Rules of Engagement (ROE). Az illetékes katonai hatóság által kiadott szabályrendszer, mely azokat a szabályokat határozza meg, mely szerint a baráti csapatok harcérintkezést kezdeményezhetnek és/vagy folytathatnak.

BGM-71 TOW – Amerikai fejlesztésű és gyártású irányított páncéltörő rakéta. A rakéta legtöbb verzióját az indító eszközt (földi vagy légi indító állás) kezelője irányozza célra optikai eszköz segítségével. A célinformációk és az irányok optikai vezetéken keresztül jutnak a rakétába, ezáltal nehezen zavarható, ugyanakkor igen korlátozott a hatósugara.

Brownout – Az a jelenség, amikor a helikopter rotorjai által felvert por miatt a látótávolság gyakorlatilag nullára csökken a helikopter körüli területen.

CAR-15 – Az M16-os fegyvercsalád tagja; szűk térben való harchoz optimalizált verzió.

CENTCOM – Egyesült Államok Központi Parancsnoksága; az USA egyik állandó hadszíntér-parancsnoksága, ennek felügyelete alá tartozik a Közel-Kelet, Közép-Ázsia, valamint Észak- és Kelet-Afrika partvidéki területei. Központja a floridai Tampában van.

Chalk – Légi szállítású, nagyjából szakasz méretű alegységet jelöl az amerikai zsargonban.

CSAR – Combat Search And Rescue (Harci Kutatás és Mentés). Elkülönített, sürgős elsősegélynyújtásra és mentésre fenntartott csoport katonai bevetések alatt, általában helikopteren utazik, a csapatot két ejtőernyőmentő és több, valamelyik különleges műveleti alegységhez tartozó lövész alkotja.

Delta Force – A köznapi elnevezése az 1. Különleges Alakulatok Műveleti Delta-alegységének (angolul: 1st Special Forces Operational Detachment-Delta). Az Egyesült Államok hadseregének különleges műveleti, elsősorban terrorelhárító és beépített területen való rajtaütésekre specializált alakulata.

DEVGRU – Rövidítés; magyarul Haditengerészeti Különleges Hadviselési Csoport (angolul: United States Naval Special Warfare Development Group). A Navy SEAL egyik különleges, elsősorban terrorizmus-ellenes műveletekre kiképzett csoportja. Gyakran nevezik SEAL Team Six (Hatos SEAL-egység) néven is.

Ellátmányok osztályozása – A különböző katonai ellátmányokat az Egyesült Államok fegyveres erői 10 osztályba sorolják, ezek a következők: I. – fejadagok; II. – egyenruha és felszerelés; III. – üzem- és kenőanyagok; IV. – építkezési anyagok; V. – lövedékek és robbanóeszközök; VI. – személyes igényeket kielégítő eszközök (pl.: higiénia termékek); VII. – nagyméretű eszközök (mint pl. járművek); VIII. – egészségügyi felszerelések; IX. – javítási alkatrészek; X. – nem katonai programok támogatásához használatos eszközök/anyagok.

ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete (angolul United Nations; U.N.), nemzetközi szervezet az államok közti együttműködés elősegítésére. Célja a konfliktusok békés rendezése. 1945-ben alapították, székhelye New York.

Gerilla-hadviselés – A hadviselés nem konvencionális formája, mely rajtaütések végrehajtásával, beszivárgással, terrorakciókkal kívánja a központi hatalmat meggyengíteni a területen. A modern gerilla-hadviselés alapelveit a kínai kommunisták, köztük Mao Ce-

tung alkották meg az 1930-as években, és olyan hadvezérek fejlesztették tökélyre, mint a Vo Nguyen Giap.

Gyorsköteles ereszkedés – Olyan taktikai manőver, melynek során a katonák a helikopterekből kötelek segítségével ereszkednek le, miközben azok egy helyben tartózkodnak a levegőben. Ezzel a módszerrel csökkenthető a helikopterek elvesztésének kockázata, mivel azoknak nem kell le- illetve felszállniuk az esetleges ellenséges tűzben.

Harci kötelék – Közös parancsnok alárendeltségébe szervezett katonai alakulatok ideiglenes csoportosítása, melyet meghatározott tevékenység vagy küldetés végrehajtására hoznak létre.

HMMWV – High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle (nagy mobilitású többcélú kerekes jármű); amerikai gyártmányú terepjáró, 1984-ben állt szolgálatba. Utólag könnyűpáncélzattal is ellátták, valamint többféle fegyverzettel platformként is alkalmazható; főként M2 típusú .50 kaliberes géppuskákkal vagy Mark 19 40 milliméteres automata gránátvetővel szerelik.

IR (infravörös) villanófények – Kisméretű, az egyenruhára rögzíthető infravörös villogó fényt kibocsájtó eszközök, melyek segítségével az éjjellátó szemüveget viselő katonák azonosíthatják a baráti csapatokat, elkerülve a baráti tűz okozta veszteségeket.

Kalasznyikov – A műben ezzel a névvel jelölök minden szovjet-tervezésű, 7,62x39 milliméter űrméretű löszert tüzelő gépkarabélyt. A világ talán legelterjedtebb automata lőfegyverének számít, számos ország gyártotta és gyártja mind a mai napig különböző típusait.

Kevlár – Magas szakítószilárdságú, hőálló műanyag szál megnevezése, mely a modern lövedékálló mellények alapanyaga. Az 1970-es években fejlesztették ki az Egyesült Államokban.

Kat – A Közel-Kelet és Kelet-Afrika hegyvidékes területein honos növény. Levelének fogyasztása izgalmi állapotot, eufóriát és étvágytalanságot okoz. Afrika több országában is fogyasztják. Az Egyesült Államok Kábítószer-ellenes Hivatala, több más ország hasonló szervezeteivel együtt, kábítószerként tartja nyilván.

M113 – Amerikai gyártmányú láncaltapas páncélozott csapatszállító jármű. Az egyik legelterjedtebb ilyen célú jármű a világon.

M16/M4 – Amerikai tervezésű és gyártású, 5,56x45 milliméter űrméretű löszert tüzelő gépkarabély. A világ számos országában használják.

M203 gránátvető – Az M16/M4 gépkarabélyhoz tervezett 40 milliméteres űrméretű, egylövetű gránátvető toldalék.

M21 – Félautomata üzemű precíziós lövészfegyver, az M14 rohampuska átalakított változata. 7,62x51 mm-es lövedéket tüzel.

M48 Patton – Az 1950-es évek elején szolgálatba állított amerikai gyártmányú, 105 milliméteres löveggel szerelt harckocsi. Több, műszakilag modernizált változata is létezik. Mára a legtöbb fejlett ország hadseregéből kivonták.

M60 – A vietnami háború során híressé – megbízhatatlanságáról pedig hírhedtté – váló, hevederadagolású általános célú könnyűgéppuska, mely 7,62x51 mm-es lőszerrel tüzel.

M249 SAW – Az M249 típusú rajtámogató fegyver az M60 kiegészítésére rendszeresített hevederadagolású, 5,56x45 mm-es lőszerrel tüzelő könnyűgéppuska.

M72 LAW – Egyszer használatos, 66 milliméteres, gyalogsági könnyű páncéltörő rakéta.

MH-60L Blackhawk – Az amerikai gyártású UH-60 Blackhawk helikopter különleges műveleti, valamint kutató-mentő feladatokra optimalizált verziója. Az 1980-as évek elején állt szolgálatba az Egyesült Államok hadseregénél.

Mk-19 – Automata 40 milliméteres gránátvető, általában járművekre szerelve alkalmazzák a nehézgéppuska helyett.

Mudzsahedin – A *dzsihád* harcosai nevezik így magukat. Jelentése „Isten harcosa”. A világ számára az afganisztáni szovjet intervenciók háború alatt vált közhírnévé.

Navy SEAL – Sea, Air and Land Teams (magyarul: vízi, légi és földi csapatok). Az amerikai haditengerészet különleges műveleti egysége.

OH-58 Kiowa – Amerikai felderítő helikopter, 1969 óta szolgál a világ több országában. A típus többféle felderítő és célmegjelölő eszközzel van felszerelve.

ORF – Quick Reaction Force (magyarul: Gyors Reagálású Erő). Egy katonai akció rövid időn belül bevethető tartalék egységeinek összefoglaló neve.

Reteszállás – Védőállás, amelyet az ellenség egy területre való bejutásának megakadályozására vagy bizonyos irányba való előrenyomulásának megelőzésére létesítenek.

RPG – A szovjet gyártmányú, rakétahajtású gránátvetők összefoglaló neve, több típusa ismert. A legismertebb és legelterjedtebb az RPG-7-es típus.

Syrette – A fecskendőhöz hasonló eszköz, melyben előre kimért adag folyadékot helyeznek el, a végén egy tűvel, hogy könnyű le-

gyen beadni és ne kelljen a kiméréssel foglalkozni. Napjainkban főleg atropint és morfiomot adagolnak így.

Szomáli Nemzeti Kongresszus – Somali National Congress (SNC). Az egyik fő frakció a szomáli polgárháborúban.

Szomáli Nemzeti Szövetség – Somali National Alliance (SNA). Az másik fő frakció a szomáli polgárháborúban.

Task Force Ranger – Az 1993-ban Szomáliába küldött különleges műveleti egységekből álló amerikai harci kötelék, melynek feladata Aidíd elfogása és hatalmának megdöntése volt. Parancsnoksága a mogadishui repülőtéren helyezkedett el, parancsnoka William F. Garrison vezérőrnagy volt.

UH-60 Blackhawk – Amerikai fejlesztésű és gyártású, általános célú helikoptertípus, 1979-ben állt szolgálatba az UH-1 helikopterek leváltására. Változatos szerepkörökben használják, számos országban szolgálatban áll.

UNITAF – Unified Task Force (magyarul: Egyesített Harci Kötelék). Az Egyesült Államok által vezetett nemzetközi koalíció, mely ENSZ-felhatalmazással megkísérelte a stabilitást helyreállítani Szomáliában.

UNOSOM – United Nations Operations in Somalia (Egyesült Nemzetek Szomáliai Művelete). A szomáliai ENSZ-misszió megnevezése. Miután mandátumát megújították, átalakítva, UNOSOM II néven működött tovább.

USFORSOM – U. S. Force in Somalia (Egyesült Államok Szomáliai Hadereje). Az Egyesült Államok által az ENSZ támogatására küldött csapatok parancsnokságának neve.

ZSU-23-2 – Szovjet gyártmányú 23 milliméteres, duplacsövű, gépvontatású légvédelmi gépágyú.

Rövidítések

1LT = főhadnagy (Lieutenant 1st Class)
A. Co. = Alpha század (Alpha Company)
ADC-O = műveleti szárnysegéd (Aide-De-Camp-Operation)
AO = műveleti terület (Area of Operation)
APC = páncélozott csapatszállító jármű (Armored Personnel Carrier)
ASP = lőszerellátó pont (Ammunition Supply Point)
AT = páncéltörő (Anti-Tank)
AVN/AV = repülő/légi (Aviation)
B. Co. = Bravo század (Bravo Company)
BG = dandártábornok (Brigadier General)
BP = reteszállás (Blocking Position)
C. Co. = Charlie század (Charlie Company)
CBT Lifesaver = kötelező életmentő alapképzés (Compulsory Basic Training – Lifesaver)
CENTCOM = Központi Parancsnokság (Central Command)
CL = ellátmány osztálya (Classes of Supply)
CO = parancsnok (Commander)
CP = ellenőrzőpont (Checkpoint)
CPL = tizedes (Corporal)
CPT = százados (Captain)
CW3/CW4 = főtörzsszázlós (Chief Warrant Officer 3rd Class/4th Class)
CSAR = harci kutató-mentő (Combat Search and Rescue)
CSH = harctámogató kórház (Combat Support Hospital)
EDRE = Vészhelyzeti Bevetési Készenléti Gyakorlat (Emergency Deployment Readiness Exercise)
EMT = vészhelyzeti egészségügyi technikák (Emergency Medical Technics)
ENSZ/UN = Egyesült Nemzetek Szervezete (United Nations)
FIST = tűztámogató alegység (Fire Support Team)
FO = előreolt megfigyelő (Forward Observer)
FSO = tűztámogató tiszt (Fire Support Officer)
GEN = tábornok (General)
GRF = földi készenléti erő (Ground Reaction Force)
HLZ/LZ = helikopter leszállási zóna (Helicopter Landing Zone)

HMMWV = nagy mobilitású többcélú kerekes jármű (High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle)
 HQ = parancsnokság/főparancsnokság (Headquarter)
 Hrs = óra/órakor (hours)
 HUMINT = emberi hírszerzési forrás (Human Intelligence)
 IN BN = gyalogsági zászlóalj (Infantry Battalion)
 IOAC = Gyalogsági Tiszti Továbbképző Tanfolyama (Infantry Officers' Advanced Course)
 IR = infravörös (Infrared)
 IV = intravénás [folyadék csomag] (Intravenous Therapy)
 JOC = Egyesített Műveleti Központ (Joint Operation Center)
 KIA = harc közben elesett (Killed in Action)
 LNO = összekötő tiszt (Liaison Officer)
 LT = hadnagy (Lieutenant)
 LTC = alezredes (Lieutenant Colonel)
 MASH = mobil katonai sebészeti kórház (Mobil Army Surgical Hospital)
 MEDEVAC = egészségügyi okból történtő evakuáció (Medical Evacuation)
 MG (ha név előtt szerepel) = vezérőrnagy (Major General)
 MG = géppuska (Machine Gun)
 MOUT = katonai akciók városi környezetben (Military Operations in Urban Terrain)
 MSG = főtörzsőrmester (Master Sergeant)
 MSR = fő szállítási útvonal (Main Supply Route)
 MTN = hegyi (Mountain)
 NOD = éjjellátó eszköz (Night Observation Device)
 PC = „értékes áru”/fontos célpont (Precious Cargo)
 PFC = közlegény (Private 1st Class)
 POW = hadifogoly (Prisoner of War)
 PT = fizikai erőnléti edzés (Physical Training)
 QRC = gyorsreagálású század (Quick Reaction Company)
 QRF = gyorsreagálású erő (Quick Reaction Force)
 REDCON = készenléti állapot (Readiness Condition)
 RGR = Ranger (Ranger)
 RGT = ezred (Regiment)
 ROE = bevetési szabályok / bevetési szabályzat / harcérintkezés szabályai (Rules of Engagement)
 RPG = rakétahajtású gránát (Rocket Propelled Grenade)

RTO = rádiós (Radiotelephone Operator)
S2⁶¹ = hírszerző tiszt (Intelligence Officer)
S3⁶² = hadműveleti tiszt (Operational Officer)
SAR = kutatás-mentés (Search and Rescue)
SAW = rajsztíntű támogató automata fegyver (Squad Automatic Weapon)
SFC = törzsőrmester (Sergeant 1st Class)
SGT = őrmester (Sergeant)
SNA = Szomáliai Nemzeti Szövetség (Somali National Alliance)
SOAR = Különleges Műveleti Repülő Ezred (Special Operations Aviation Regiment)
SOCOM = Különleges Műveleti Parancsnokság (Special Operation Command)
SOF = különleges műveleti erők (Special Operation Forces)
SOP = egységes műveleti eljárás (Standard Operating Procedure)
SP = tüzelőállás (Shooting Point)
SPC = specialista (Specialist)
SSG = törzsőrmester (Staff Sergeant)
SWT = fegyveres felderítő csoport (Scout Weapon Team)
TAC = taktikai légiirányító (Tactical Air Controller)
TFR = Ranger Harci Kötelék (Task Force Ranger)
TOC = taktikai műveleti központ (Tactical Operation Center)
UNITAF = Egyesített Harci Kötelék (Unified Task Force)
UNOSOM II = Egyesült Nemzetek Szomáliai Művelete II (United Nations Operations in Somalia II)
USFORSOM = Egyesült Államok Szomáliai Hadereje (United States Force in Somalia)
WIA = harc közben megsebesült (Wounded In Action)

⁶¹ A NATO által is használt beosztás jelölési rendszerben megadott rövidítés.

⁶² A NATO által is használt beosztás jelölési rendszerben megadott rövidítés.

Irodalomjegyzék

ALLARD, KENNETH: *Somalia Operations. Lesson Learned.* CCRP Publications Series; http://www.dodccrp.org/files/Allard_Somalia.pdf (letöltve: 2015. 10. 07.)

BAHMANYAR, MIR: *Shadow Warriors. History of the US Army Rangers.* Botley, Osprey Publishing, 2005.

BAUMANN, ROBERT F. – YATES, LAWRENCE A. – WASHINGTON, VERSALLE F.: *My Clan Against The World: U.S. and Coalition Forces in Somalia.* Fort Leavenworth, Combat Studies Institute Press, 2004.

BOWDEN, MARK: *A Mogadisu-ügy.* Budapest, Athenaeum Kiadó, 1999.

CHUN, CLAYTON K. S.: *Gothic Serpent. Black Hawk Down, Mogadishu, 1993.* Botley, Osprey Publishing, 2012.

DI TOMASSO, THOMAS: *Battle of the Black Sea. 3rd Battalion, 75th Ranger Regiment: 3-4 October 1993.*

<https://mcoepublic.blob.core.usgovcloudapi.net/library/DonovanPapers/other/STUP5/A-F/DiTomassoThomas%20CPT.pdf> (letöltve: 2018. 12. 18.).

EVERSMANN, MATT – SCHILLING, DAN (ed.): *The Battle of Mogadishu. Firsthand Accounts from the Man of Task Force Ranger.* New York, Balentine Books, 2004.

Katonai terminológiai értelmező szótár (szerk.: Berkáné Danesch Marianne), Budapest, Zrínyi Kiadó, 2015.

KISS ÁLMOS PÉTER – BESENYŐ JÁNOS – RESPERGER ISTVÁN: *Országismertető: Szomália.* Budapest, Sereg Szemle Kiadvány, 2010.

PERINO, LARRY D.: *Battle of the Black Sea.*

<https://mcoepublic.blob.core.usgovcloudapi.net/library/DonovanPapers/other/STUP5/M-R/PerinoLarryD%20%20CPT.pdf> (letöltve: 2018. 12. 18.).

Ranger Unit Operations. FM 7-85. Department of the Army, Washington DC, 1987.

RYSEWYK, LEE A.: *Experiences of Executive Officer from Bravo Company, 3rd Battalion, 75th Ranger Regiment and Task Force Ranger During the Battle of the Black Sea on 3-4 October 1993 in Mogadishu, Somalia.*

<https://mcoepublic.blob.core.usgovcloudapi.net/library/DonovanPapers/other/STUP5/A-F/DiTomassoThomas%20CPT.pdf>

ers/other/STUP5/M-R/RysewykLee%20A.%20CPT.pdf (letöltve: 2018. 12. 18.).

SANGVIC, ROGER N.: *Battle of Mogadishu: Anatomy of a Failure*. Fort Leavenworth, School of Advanced Military Studies. 1998.

The United States Army in Somalia. 1992-1994.

<http://www.history.army.mil/brochures/somalia/somalia.htm> (letöltve: 2015. 10. 07.).

United States Forces, Somalia After Action Report and Historical Overview. The United States Army in Somalia, 1992-1994. Washington D. C, Center of Military History, 2003.

WASDIN, HOWARD E. – TEMPLIN, STEPHEN: *A 6. számú SEAL-csoport. Egy elit haditengerészeti SEAL-mesterlövész emlékiratai.* Budapest, GABO, 2012.